

Чайковський Ярослав,
старший викладач кафедри
банківської справи ТАНГ

АНАЛІЗ ЧИННИКІВ, МЕТОДІВ ОЦІНКИ ТА РЕГУЛЮВАННЯ КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

Стрімкий розвиток ринкових відносин в нашій країні обумовив особливу увагу до питання про чинники, методи оцінки та регулювання кредитного ризику і його науковому дослідженню.

На нашу думку, кредитний ризик - це потенційна можливість втрат основного боргу і процентів за ним, яка виникає в результаті порушення цілісності руху позиченої вартості, обумовленої впливом різних чинників.

Реальна оцінка кредитного ризику банку можлива при проведенні детального аналізу сукупності чинників, які приводять до виникнення ризику при кредитуванні. Якісний аналіз цілого ряду ризикоутворюючих чинників, на наш погляд, дозволив би банкам не тільки приймати адекватні рішення по позиках, що видаються, але і в подальшому звести до мінімуму прями фінансові втрати від неповернення кредитів.

На нашу думку, доцільно виділити критерії диференціації ризикоутворюючих чинників кредитного ризику. Вони можуть носити різнобічний характер. У сучасній економічній літературі існує декілька підходів до питання класифікації ризикоутворюючих чинників на основі визначених ознак.

Розглядаючи критеріальні ознаки, визначимо їх наступним чином: 1) за сферою виникнення; 2) за рівнем впливу (див. рисунок 1).

Приведена класифікація багато в чому умовна і схематична. Перераховані групи чинників можуть бути, в свою чергу, роздроблені на більш дрібні складові, тобто, які деталізують кожен групу причиноутворюючих чинників.

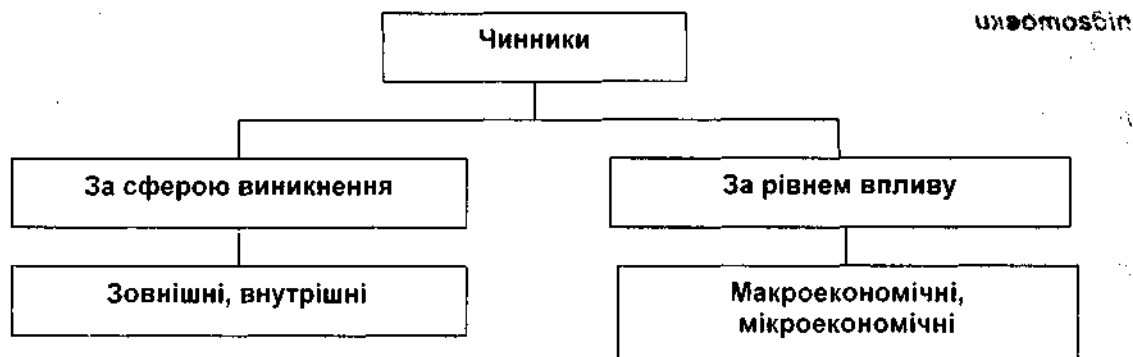

Рис. 1. Пропонована класифікація ризикоутворюючих чинників за критеріальною ознакою

Для більш глибокого дослідження виділених нами груп ризикових чинників вважається доцільним розглянути їх комбіновану класифікацію:

1. Зовнішні, макроекономічні: загальний стан економіки країни, рівень інфляції, темп росту ВВП, дефіцит бюджету; активність грошово-кредитної політики НБУ; регіональні особливості функціонування банку; рівень конкуренції; рівень цін на банківські продукти і послуги; потреба в позиках банку його клієнтів.

2. Внутрішні, мікроекономічні: кредитний потенціал банку; ступінь ризикованості і прибутковості окремих видів позик; стабільність депозитів; спектр (гама) операцій і послуг, які виконуються; забезпечення позик; професійна підготовка, кваліфікація і досвід персоналу банку; склад клієнтури банку; якість кредитного портфеля; цінова політика банку; обмеженість інформаційного потоку при кредитуванні; рівень ризик-менеджменту.

Оцінка пропонованих чинників кредитного ризику і їх всебічний аналіз та облік надає реальну можливість банкам уникнути повторного впливу даних чинників в своїй майбутній діяльності.

Як свідчить практика діяльності банків України перед ними виникають значні проблеми в справі управління кредитними ризиками. Більшість банків не мають надійно розробленого процесу управління кредитним ризиком.

Ми вважаємо, що система управління кредитним ризиком повинна включати: а) визначення методу оцінки кредитного ризику; б) аналіз структури кредитного портфеля банку, яка склалася, виходячи з прийнятих банком методів його оцінки; в) використання різних методів регулювання кредитного ризику.

При цьому особливу увагу в процесі управління кредитним ризиком банки повинні приділяти визначенню методів оцінки кредитного ризику по кожній окремій позиції/позичальнику і на рівні банку (кредитного портфеля) в цілому. Для оцінки кредитного ризику банку слід застосовувати розрахунково-аналітичні методи оцінки, які дають змогу одержати відносно точне уявлення про ризик. Ці розрахунки ґрунтуються на системі аналітичних показників рівня кредитоспроможності підприємства. Знаючи значення відповідних кількісних показників ступеня ризику, які адекватно відбивають реальну ситуацію, можна перейти до прийняття рішень стосовно зниження ступеня ризику та його врахування.

У процесі формування ефективної політики управління кредитним ризиком особливу увагу слід приділити профілактичним заходам. Профілактика кредитного ризику, на наш погляд, повинна проводитись у трьох напрямках: лімітування; диверсифікація; створення резервів.

Лімітування кредиту передбачає: встановлення гнучких або жорстких лімітів кредитування щодо суми, строків, видів відсоткових ставок та інших умов надання позик; встановлення лімітів кредитування щодо окремих позичальників або класів позичальників відповідно до фінансового становища.

Диверсифікація позичкового портфеля є найбільш простим і дешевим методом хеджування ризику неплатежу по позиці. Диверсифікація кредитного

ризик може реалізуватися шляхом: 1) диверсифікації кредитного портфеля щодо строків; 2) диверсифікації позичальників; 3) диверсифікації щодо забезпечення; 4) застосування різних видів відсоткових ставок і способів нарахування та сплати відсотків за кредит.

З метою зниження кредитних ризиків цілком зрозумілою є необхідність формування комерційними банками резервів на покриття можливих збитків від кредитної діяльності. Створення таких резервів є обов'язковим елементом банківської справи, адже це гарантує комерційним банкам їх покриття та сприяє підтримці ліквідності на необхідному рівні.

Одним із основних принципів формування резервів є те, що банки мають здійснювати класифікацію кредитного портфеля за кожною кредитною операцією залежно від фінансового стану позичальника, стану обслуговування позичальником кредитної заборгованості та з урахуванням рівня забезпечення кредитної операції.

За результатами класифікації кредитного портфеля визначається категорія кожної кредитної операції: "стандартна", "під контролем", "субстандартна", "сумнівна" чи "безнадійна".

Таким чином, необхідною умовою застосування комерційними банками ефективних методів мінімізації кредитного ризику є:

- якісний аналіз кредитоспроможності позичальника;
- правильний аналіз забезпечення позики;
- найбільш повне відображення в кредитній угоді умов, що забезпечують інтереси банку;
- ефективний контроль за позичальником в період повернення позички (обстеження, аналіз забезпечення та ін.);
- формування і використання резерву на можливі втрати за позиками.